

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Filmalkotásban szereplő jellegzetes és eredeti alak felhasználása reklámfilmben

Ügyszám: SZJSZT 19/2004

A rendőrség által feltett kérdések:

1. Az M. Rt. és a P. Filmstúdió, illetve jogutódja, a P. Kft. az 1969. évi III. törvény értelmében megszerezte-e a kérdéses rajzfilmek vonatkozásában a másodlagos jogokat?
2. Az 1969. évi III. törvény értelmében kellett-e külön szerződést kötni a rajzfilmek alkotóival a másodlagos jogokra vonatkozóan?
3. Kérem, tételesen sorolja fel, kik számítanak alkotónak egy rajzfilm esetében?
4. Az új szerzői jogról szóló törvény hatályba lépésével kellett-e a kérdéses rajzfilmek vonatkozásában új – az új törvénynek megfelelő – szerződést kötni a gazdasági társaságoknak az alkotókkal?
5. A P. Kft. jogosult volt-e megkötni a 2000. február 15-én kelt megállapodást az I. Kft-vel?
6. Történt-e jogsértés a szóban forgó mesefilmek másodlagos jogainak megszerzésével, értékesítésével kapcsolatban?
7. Amennyiben igen, az büntetőjogi kategória-e és ha igen, úgy mely jogi személy vonatkozásában merül fel a büntetőjogi felelősség?
8. A bűncselekmény kinek az érdekét sérti és mennyi az okozott kár, vagyoni hátrány?
9. A szakértő egyéb észrevételei.

Az eljáró tanács válasza a rendőrség által feltett kérdésekre:

Ad 1. A tárgyban rajzfilmek a P. Filmstúdió és az M. Rt. koprodukciójában készültek. A merchandising jogok tekintetében az M. Rt. a kérdéses rajzfilmekre vonatkozó koprodukciós szerződések értelmében nem vált jogosulttá, erre egyébként utal az iratok között fellelhető, 2004. március 25-én kelt, az M. Rt. vezető jogtanácsosa által jegyzett levél is. Ennek fényében a rendőrség kérdésére válaszolva, a két társproducer viszonylatában kizárólag a P. Filmstúdió tekinthető a vagyoni jogok lehetséges jogosultjának. A 2. pontban kifejtjük részletesen, hogy milyen feltételek mellett szerezte meg a P. Filmstúdió a merchandising jogokat.

Ad 2. Annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy a P. Filmstúdió megszerezte-e a merchandising jogokat, nem elegendő az 1969. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)

vizsgálata, hiszen annak 42. § (1) bekezdése a megfilmesítési szerződés szabályánál egyértelműen kizárólag a filmrevitel és a film tételesen meghatározott felhasználási jogainak „*cessio legis*” keretében történő jogátruházási vélelmét írja le. A másodlagos jog (merchandising) gyakorlása nem tartozik a film felhasználási jogaihoz, legalábbis nem a „*cessio legis*” vélelme alá tartozó, tehát a megfilmesítési szerződés erejénél fogva történő jogátruházás. Ugyanez igaz a munkaviszonyban alkotó szerzők merchandising jogaira is.

Az Szjt. 14. § (1) és a 9/1969. MM rendelet az Szjt. végrehajtásáról (továbbiakban: Vhr.) 11. § (1) bekezdése utal arra, hogy a mű felhasználására a munkáltató a munkaviszony tartalma által meghatározott körben szerez jogot, és ezt csak működési körén belül gyakorolhatja. A Vhr. 12. § (1) bekezdése éppen ezzel összhangban utal arra, hogy, amennyiben a munkáltató harmadik személlyel köt felhasználási szerződést, a szerzői díj meghatározott százaléka a szerzőt illeti meg. Ezen rendelkezésekből következik az, amit egyébként – az eljáró tanács rendelkezésre álló információi szerint – követett is a P. Filmstúdió gyakorlata, hogy függetlenül attól, hogy egy adott rajzfilm alkotója munkaviszonyban alkotott-e vagy sem, a filmgyártó vele megállapodásban rendezte a merchandising jogok engedélyezésének a kérdését, és az ehhez kapcsolódó jogdíj mértékéről is rendelkeztek a felek. (Erre a gyakorlatra utal egyrészt az iratokban fellelhető: Bp., 1987. november 9-én kelt – nehezen olvasható – feljegyzés, amely munkaviszonyban alkotók részére másodlagos jogdíjfizetést ír elő, valamint a P. Film Vállalat és D. A., valamint H. T. közötti szerződése, amely szintén a merchandising jogátruházás tényét és a jogdíjfizetési kötelezettséget és annak mértékét rögzíti.)

Az eljáró tanács álláspontja szerint tehát önmagában a munkaviszony megléte, illetve egy, a merchandising jogokat nem rendező megfilmesítési szerződés nem elegendő arra, hogy a merchandising jogát a gyártó vagy általa jogosított harmadik személy gyakorolhassa.

Amennyiben azonban, a fenti gyakorlat valamennyi a megkeresésben szereplő rajzfilm esetében fennáll, úgy a P. Film Vállalat illetve jogutódja megszerezte a merchandising jogokat, s így módon ő maga is engedélyezhette ezeket az I. Kft. részére, amely szintén jogszerűen értékesíthette a jogokat. Természetesen a merchandising jogok engedélyezésének írásban, és valamennyi, az adott rajzfilm esetében szerzőnek tekintett személy részéről meg kellett történnie.

Ad 3. Általában véve az 1969. évi III. törvény a szerzői jogról alapján nem válaszolható meg ez a kérdés, hiszen a tételesen felsorolt szerzők mellett, a film szerzői mindazok, akik a *film egészéhez* ugyancsak alkotó módon járultak hozzá. Az 1996/99. sz. APEH iránymutatás orientáló lehet abban a kérdésben, hogy a rajzfilmeknél ki minősül szerzőnek. Az iránymutatásnak azon pontjával, amely arra utal, hogy „mindig a konkrét esetben – rajzfilmenként – kell a filmgyártónak megítélnie, hogy az elvileg szóba jöhető tevékenységek közül milyen tevékenységek minősülnek szerzői jogi védelmet élvező alkotó tevékenységnek” mindenképpen egyetért az eljáró tanács. Egyebekben viszont megjegyezzük, hogy az APEH Iránymutatás adójogi és nem szerzői jogi oldalról közelítette meg a szerzőség kérdését. Javasoljuk tehát a rendőrségnek, hogy azokat az adatokat, amelyekből megállapítható az, hogy az egyes filmeknél ki minősül szerzőnek, a filmgyártótól kérje meg.

Ad 4. Önmagában az 1999-es szerzői jogi jogszabályváltozás a gazdasági társaságokat nem kötelezte arra, hogy új szerződéseket kössenek az 1969. évi III. törvény hatálya alatt készült filmek vonatkozásában. Az új szerzői jogi törvény hatálya alatt is hatályban vannak az érintetlenül hagyott „régí” szerződések. Ez a kérdés független attól, hogy a merchandising jogokkal rendelkezik-e a filmgyártó (2. pont). Amennyiben a filmgyártó ezeket a jogokat az

1999. évi LXXVI. tv. hatályba lépése (1999. IX. 1.) előtt megszerezte, úgy arra az 1969. évi III. tv. rendelkezései az irányadóak. Ha azonban 1999. szeptember 1. után kívánja a film gyártója a merchandising jogokat megszerezni, egy pl. 1975-ben készült rajzfilm esetében, arra a szerződésre az 1999. évi LXXVI. törvény alkalmazandó. Lényegi eltérés jogszerzés vonatkozásában nincsen a két jogszabály között, hiszen a merchandising jogok megszerzése, és gyakorlása írásbeli, erre irányuló megállapodáshoz és a merchandising bevételekből jogdíj fizetéséhez kötött.

Ad 5. A P. Kft. a P. Filmstúdió gyártásában készült rajzfilmek jogutódja, így mindazon felhasználási jogok tekintetében jogosult volt megkötni a kérdéses szerződést az I. Kft.-vel, amelyekkel ő maga rendelkezik. A 2. pontban kifejtettük azt, hogy milyen módon, és feltételek mellett szerezhette meg a filmgyártó a szerzőktől a merchandising jogokat.

Ad 6. Az eljáró tanács álláspontja ebben a kérdésben a következő: amennyiben egy rajzfilm merchandising jogait valamennyi filmszerzőtől írásban nem szerezte meg a merchandising jogokat maga gyakorló, vagy azokat értékesítő személy, illetve erre irányuló olyan jogdíjkifizetés sem történik, amelyet mindkét fél elfogadott volna, úgy jogsértés állapítható meg az adott szerző sérelmére. Hasonlóképpen, ha a filmgyártó valamennyi szerzőtől megszerezte a jogokat, és nem adott engedélyt a merchandising jogok gyakorlására, avagy nem a jogosított személy gyakorolja e jogokat, úgy a filmgyártó, vagy ha ilyen volt, az általa jogosított személy sérelmére valósul meg a szerzői jogsértés.

Nem tartjuk szerencsésnek a merchandising jogok tisztázásáig azt a gyakorlatot, hogy a C. Kft közvetlenül a szerzőknek fizesse ki a jogdíjakat. Természetesen nem kizárt, hogy ezek a jogok a szerzőknél „maradtak”, de e körben a filmgyártó érdeke, és feladata bizonyítani azt, hogy megszerezte a jogokat. Ha erre utaló írásbeli megállapodás (vagy legalább az 1. pontban megjelölt megállapodáshoz, vagy jogdíjfizetésre utaló irat) nem lelhető fel, akkor vélelmezhető, hogy a szerző jogosan tiltja meg a plüssfigurák felhasználását. Itt utalunk a 9. pontban foglalt megjegyzéseinkre.

Ad 7. Az eljáró tanács véleménye szerint, a merchandising jogok megsértése lehet büntető jogi kategória, de a joggyakorlatban tipikusan szerzői jogi, polgári jogi jellegű igényként találkozhatunk a jogosulatlan felhasználásra tekintettel fennálló jogdíjigénnyel, illetve az elért hasznból származó gazdagodás megtérítésével, annál is inkább, mivel a jogosult általában pénzbeni marasztalást kér.

A Btk. 329/A. §-a a gondatlan elkövetési alakzatot is bünteti a szerzői és szomszédos jogok megsértésénél, feltéve, ha az vagyoni hátrányt okoz. Ebben az összefüggésben tehát nyilvánvaló, hogy a több évtizeddel ezelőtt, egészen más filmszakmai környezetben gyártott rajzfilmek merchandising jogai körüli esetleges jogbizonytalanság miatt, ha nem is szándékos, de gondatlan elkövetés szóba jöhet a felhasználók oldalán.

Ad 8. Megállapítható, hogy a plüssfigurák eladásából származó bevétel, amelyből jogszerű felhasználás esetében járna a szerzőnek vagy a szerzői jogosultnak jogdíj, vagyoni hátrányt okoz a jogosultaknak. A vagyoni hátrány megfelel a részükre ki nem fizetett jogdíjnak.

Ennek mértéke függ a felhasználás mértékétől, időbeli, területi hatályától, a figurák fogyasztói árától. Ennek alapján, a fizetendő jogdíj, illetve a vagyoni hátrány megállapítása könyvszakértői feladat.

Ad 9. Az eljáró tanács megjegyzi, és feltételezi, hogy a tárgyban rajzfilmek merchandising jogainak esetleges jogosulatlan gyakorlása tipikusan nem szándékos, vagy rosszhiszemű jogellenességre irányuló magatartás eredménye, hanem az évtizedekkel ezelőtt, állami filmgyártásban készült filmekre jellemző hiányos, illetve egészen más piaci viszonyokra értelmezett szerződéskötési gyakorlat szülte helyzet. Nem mellékes kitérni arra sem, hogy előállhat az a helyzet, ahol egy film néhány szerzőjétől a filmgyártó megszerezte a merchandising jogokat, másoktól azonban nem.

Ebben a szövevényes jogi helyzetben a legcélszerűbb, ha az érintett felek meglévő, esetleges hiányos szerződéseiket a jelenlegi viszonyokra tekintettel újraértelmezik, és a jogdíjak kérdésében megállapodnak.

Budapest, 2004. július 20.

Dr. Debreczenyi Ferenc
a tanács elnöke

Dr. Kricsfalvi Anita
a tanács előadó tagja

Kézdi-Kovács Zsolt
a tanács szavazó tagja